

Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1 / 4 3 3)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-418/389

20.1.2003

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığımıza arzı Bakanlar Kurulunca 10.1.2003 tarihinde kararlaştırılan “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı” ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Abdullah Gül

Başbakan

GENEL GEREKÇE

19.3.1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun, 3.4.1985 tarihli ve 18714 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, zaman içinde bu Kanunun uygulanmasında bazı sorunlarla karşılaşmıştır.

3167 sayılı Kanunla ilgili olarak açılan ceza davası sayısı, 1986 yılında 10 644 iken; bu sayı 1990 yılında 134 622'ye, 1999 yılında 320 320'ye, 2000 yılında 262 611'e ulaşmıştır. 2001 yılında ise bu sayı 307 381 olmuştur. 3167 sayılı Kanundan dolayı açılan davaların, toplam ceza davaları içindeki oranı ise, 1999 yılında yüzde 18.4; 2000 yılında yüzde 15; 2001 yılında da yüzde 13.5'tir.

3167 sayılı Kanunda, keşide edilen çekin karşılığının bulunmaması hâli, objektif sorumluluk olarak düzenlenmiş ve bu suça hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülmüştür.

Özel ceza kanunlarının ceza hükümlerinin uygulanmasında, ülkedeki diğer ceza kurallarının tümünün dikkate alınması gerekir. Çağdaş ceza hukukunda, ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve çeşitlenmesi sonucu bu ilişkilerden doğan ve netice itibarıyla cezaî müeyyideyi gerektiren eylemlere hürriyeti bağlayıcı cezanın başvurulacak en son çare olarak öngörülmesi, “ekonomik suça ekonomik ceza” ilkesinin doğmasına yol açmıştır. Bu gelişme nedeniyle karşılıksız çek keşide etmek suçunu ilk defa işleyenlere hürriyeti bağlayıcı ceza yerine çek bedeli tutarı kadar ağır para cezası verilmesi, ancak çekte olan güvenin zaafa uğratılmaması ve cezada etkinliğin artırılması bakımından, bu suçtan mükerrirler hakkında hapis cezası verilmesi uygun görülmüştür.

Bunların yanında, bugün uygulamada bir nevi kredi aracı niteliğinde kullanılmakta olan çekin, aslına uygun olarak ödeme aracı hâline getirilmesi de zorunlu bulunmaktadır. Ayrıca bankaların, çek defteri verirken gerekli araştırma ve değerlendirmeyi yapması zorunluluğunun yanında, maddî anlamda sorumluluklarının artırılması suretiyle çek hesabının açılması ve çek defterinin verilmesinde daha çok özen göstermeleri de, bir ihtiyaç hâline gelmiş bulunmaktadır.

Tasarı, yukarıda belirtilen gerekçelerle ve 3167 sayılı Kanunun uygulanmasında karşılaşılan aksaklıkları gidermek amacıyla hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. - 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 2 nci maddesinde, bankaların, çek hesabı açarken, çek karnesi verirken ve 3167 sayılı Kanunla kendilerine verilen görev ve sorumlulukları yerine getirirken bu işlemlerin gerektirdiği basiret ve itina göstermek zorunda oldukları hükmü yer almaktadır. Bu maddede yapılan değişiklikle, bankaların, çek hesabı açarken ve 3167 sayılı Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmanın yasaklılık ve engel durumu bulunup bulunmadığını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca 9 uncu maddeye göre bankalara yapılan duyurular çerçevesinde her birinin kendi nezdinde oluşturduğu kayıtlardan araştırmaları, ayrıca çek hesabı açtırınların ekonomik ve sosyal durumu gibi hususların belirlenmesinde de gerekli basiret ve özeni göstermeleri gerektiği hükme bağlanmaktadır. Tasarıyla, karşılıksız çek keşide edilmesi hâlinde söz konusu olan idarî yasaklılık kaldırılmakta ve sadece mahkeme kararıyla yasaklılığa yer verilmektedir. Bu nedenle karşılıksız çek keşide edilmesi ve bunun Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesi hâlinde, mahkeme kararının kesinleşmesine kadar, karşılıksız çek keşide eden kişi bakımından henüz yasaklılık söz konusu olmayacaktır. Ancak bu durumdaki kişinin çek hesabı açtırmasının önlenmesi bakımından engel durumu bulunup bulunmadığının araştırılması öngörülmüştür. Bu hükümle, bugün oldukça yaygın bir duruma gelmiş olan çek ile ilgili davaların başlangıçta bankalar tarafından yapılacak iyi bir araştırma, dikkat ve özen sonunda önlenmesi, çekte güven ortamının yaygınlaştırılması ve kamu güveninin sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 2. - Maddenin birinci fıkrasında, 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında olduğu gibi çek defterlerinin bankalarca bastırılacağı hükme bağlanmaktadır. 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 20 nci maddesinin (6) numaralı fıkrasının (e) bendinde, özel finans kurumlarının, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile diğer mevzuatın çekte ve teminat mektuplarına ilişkin hükümlerinin uygulanması bakımından banka addolunacağı hükmü yer aldığından, maddede, özel finans kurumlarının da çek defteri bastırabileceklerine ilişkin bir hükme ayrıca yer verilmesine gerek görülmemiştir.

3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında, bankaların, çek karnelerinin her yaprağına, çekle işleyen hesabın bulunduğu şubelerinin adını ve keşidecinin hesap numarasını yazmak zorunda oldukları hükmü yer almaktadır. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 692 nci maddesinde çekin aslı unsurları, 693 üncü maddesinde ise istisnai durumlar gösterilmektedir. 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen unsurların mevcut olmaması hâlinde, çek niteliğinin devam edip etmediği uygulamada tereddütlere neden olmaktadır. Yapılan değişiklikle, bu tereddütleri gidermek bakımından, çek hesabının bulunduğu şubenin adının, hesap numarasının ve hesap sahibinin vergi kimlik numarasının çek defterinin her yaprağına yazılması hükme bağlanmakta, ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış veya bankalarca baskı esaslarına uyulmamış olmasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceği öngörülmektedir.

Öte yandan, 3167 sayılı Kanunla ilgili olarak açılan davaların bir kısmında, keşidecinin kimliği dışında bir bilgi bulunmaması, yargılamada sanık durumda olan bu kişilerin bulunup savunmalarının alınmasında güçlüğü neden olduğundan yargılama uzamaktadır. Bunun önlenmesi bakımından, çek hesabı açtıranların açık kimlik ve adreslerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı örnekleri ile yerleşim yeri belgelerini, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını almak, bunların açık kimliklerini, adreslerini, vergi kimlik numaralarını ve çek hesabının kapatılma hâllerini Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmek ve bunlara ilişkin belgeleri hesapların kapatılmalarını izleyen beşinci yılın sonuna kadar saklamak, bankalar bakımından bir zorunluluk hâline getirilmektedir. Böylece, mahkemelerin yargılama bakımından gerekli delillere ulaşmaları kolaylaştırılmaktadır.

Madde 3. - 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 4 üncü maddesi hükmüne göre, çek hesabında kısmî karşılık bulunması hâlinde, bu miktarın ödenmesi ve 5 inci maddeye göre de çekin hamile geri verilmesi gerekmektedir. Bu durum, bankalara karşı dolandırıcılık olaylarına yol açmaktadır. Çek hesabında büyük bir meblâğ bulursa da, bunun çok az üstünde düzenlenmiş bir çek ibraz edildiğinde kısmî karşılık söz konusu olmakta, yüksek meblâğ ödenip, çek aslı hamile geri verilmektedir. Banka sadece çekin fotokopisini saklayabilmektedir. Daha sonra, keşidecinin, çekin kendisi tarafından düzenlenmediğini, imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürmesi hâlinde çek fotokopisi üzerinde inceleme yapılamamaktadır. Hamili bulup çek aslını temin etmek, çoğu olayda güçlüğe sebebiyet vermekte; dolandırıcılık kastının mevcut olduğu hâllerde hamili bulmak ve çek aslını temin etmek de mümkün olmamaktadır. Böylece keşideci ve hamilin anlaşması hâlinde banka dolandırılabilir.

Bu nedenle, bankalara, kısmî karşılığı bulunan çekleri, çek aslının bankada bırakılması şartıyla ödemek zorunluğu getirilmektedir.

Öte yandan çek aslının bankada bırakılıp hamile fotokopisinin verilmesi hâlinde, icra daireleri takibe konulacak evrakın aslını istedikleri için, fotokopi ile çekin karşılıksız kalan kısmı için icra takibi yapılamamaktadır.

Belirtilen sakıncaların önlenmesi için, kısmî ödeme hâlinde çek aslının bankada saklanması, hamilin kendisine çekin fotokopisi üzerine kısmî ödeme nedeni ve ibraz tarihi yazılmak ve tasdik edilmek suretiyle ücretsiz olarak verilen fotokopi ile mahkemeye veya Cumhuriyet savcılığına veya müraaat borçlularına başvurması veya icra takibinde bulunulabilmesi, makeme veya icra dairesi istediğinde çek aslının banka tarafından bu mercilere gönderilmesi öngörülmektedir.

Madde 4. - 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 5 inci maddesinde, çekin üzerinde yazılı miktarın kısmen veya tamamen ödenmeyeceğinin tespiti hâlinde, ibraz tarihi ile kısmen veya tamamen ödenmeme nedeninin çekin üzerinde yazılması suretiyle hamile geri verileceği hükme bağlanmaktadır. Bu maddede yapılan değişiklikle, çekin ibrazına karşın ödeme yapılamaması veya çek hamili tarafından kısmî ödemenin kabul edilmemesi hâlinde yapılacak işlem düzenlenmektedir.

Karşılıksız kalan çekin hamile geri verilmesi hâlinde, çek üzerinde ekleme ve değişmeler yapılabilmektedir. Bunun sonucu çekin ibraz tarihindeki durumu anlaşmazlık konusu olmakta ve mahkemeler delillerin değerlendirilmesinde güçlükle karşılaşmaktadır.

Ayrıca, uygulamada tereddütlere yer verilmemesi için, çekin ibrazında hiç ödeme yapılmaması hâlinde çekin hamile geri verileceği maddede belirtilmekte, uygulamada ortaya çıkan sakıncanın önlenmesi için de hamile geri verilen çekin ön ve arka yüzü fotokopisinin banka tarafından saklanması öngörülmektedir.

Kanunî sorumluluğu nedeniyle 10 uncu maddede yazılı miktarı hamile ödeyen bankanın, çeki hamile geri verme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Maddede belirtilen yükümlülüğe karşın, çekin ön ve arka yüzünün fotokopisini saklamayan bankanın para cezasıyla cezalandırılacağı da Tasarıyla değiştirilen 15 inci maddede hükme bağlanmaktadır.

Madde 5. - 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesinde, çekin bir takas odasına ibrazının ödeme için ibraz yerine geçeceği hükme bağlanmıştır. Bu husus dikkate alınarak, fizikî ibraz olmaksızın çek takası uygulamasında çek bilgilerinin elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilmesinin, takas odasına ibraz şeklinde değerlendirilmesine olanak sağlanması, böylece fizikî ibraz olmaksızın çek takası uygulamasındaki yasal boşluğun doldurulması amacıyla, maddeyle, 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine bir fıkra eklenmektedir.

Madde 6. - Maddeyle, 3167 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde yapılan değişiklikle, çekin kısmen veya tamamen karşılığının bulunmaması hâlinde muhatap banka tarafından, kendisine ait bütün çek defterlerinin, bunların alındığı bankalara geri verilmesinin, 8 inci maddede öngörülen sürenin bitiminden itibaren on gün içinde hesap sahibine iadeli taahhütlü mektupla bildirileceği hükme bağlanmaktadır.

3167 sayılı Kanunun yürürlükteki hükümlerine göre, çekin karşılıksız çıkması hâlinde ilgili bankanın keşideciye ihtar mektubu göndermesi gerekmektedir. Yine bu hükümlere göre, keşideci de yüzde on tazminat ve gecikme faizini ödeyerek düzeltme hakkını kullanabilme olanağına sahip bulunmaktadır. Keşidecinin düzeltme hakkı olsun veya olmasın, karşılıksız çek keşide etmek suçu nedeniyle yargılama yapılabilmesi kendisine ihtar mektubu gönderilmesine bağlı bulunmaktadır. Uygulamada ihtar mektuplarının tebliği sorun olmakta, tebligatın yetkili ya da ehil kişiye yapıp yapılmadığı, usulüne uygun olup olmadığı gibi konular davaların uzamasına sebebiyet vermektedir. Oysa, çek keşide eden kişinin çekin ibraz süresini bilmesi ve hesabında buna göre yeterli karşılık bulundurması gerekmektedir. Bu nedenle yapılan değişiklikle, yapılacak ihtarda sadece çek defterlerinin, bunların alındığı bankalara iadesinin isteneceği öngörülmektedir.

Madde 7. - 3167 sayılı Kanunun 8 inci maddesinde yapılan değişiklikle düzeltme hakkının kullanılması ihtara bağlı olmaktan çıkarılmaktadır. Yapılan düzenlemeye göre, çekte yazılı keşide gününe göre hesaplanacak ibraz süresinin bitim tarihinden itibaren en geç on gün içinde çekin karşılıksız kalan kısmını, yüzde on tazminatı ve çekin ibraz tarihinden ödeme gününe kadar geçen süre için Tasarıyla 3167 sayılı Kanuna eklenen 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte ödemek suretiyle düzeltme hakkını kullanan, çek keşide etme hakkını yeniden kazanacaktır.

Ayrıca yürürlükteki maddede yer alan düzeltme hakkının karşılıksız çekin ibraz tarihini izleyen bir yıl içinde ancak iki kez kullanılabilceğine ilişkin hüküm madde metninden çıkarılmaktadır.

Madde 8. - 3167 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinde yapılan değişiklikle, yeterli karşılığı olmadığı için çekin ödenmemesi veya düzeltme hakkının kullanılamaz hale geldiği tarihten sonra ödeme yapılması durumunda muhatap banka tarafından Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına ve buradan da diğer bankalara yapılacak bildirimler, 3167 sayılı Kanunun 7 ve 8 inci maddelerinde yapılan değişiklikler doğrultusunda yeniden düzenlenmektedir.

Madde 9. - 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde yer alan, bankaların, karşılığı bulunmayan veya yetersiz kalan çeklerde kanunî ödeme sorumlulukları günün şartlarına uygun olarak yüzellimilyon liraya yükseltilmektedir.

Yürürlükteki maddede “kredi” olarak ifade edilen sorumluluk temeli, çek defteri verilmesi sırasında bir nakit ödemesi söz konusu olmadığından hukukî niteliğine uygun bir şekilde “gayri nakdi kredi” olarak düzenlenmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle de bankaların sorumlu olduğu miktarın belirlenmesinde esas alınan endekslerin Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına yayımlanmasına son verildiğinden, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı tarafından yayımlanan “Toptan Eşya Fiyatları Yıllık Endeksi”ndeki değişmelerin dikkate alınması öngörülmektedir.

Bu değişmeler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından göz önünde tutularak, bankaların sorumluluk miktarı her yıl Ocak ayında belirlenecek ve bir tebliğle Resmî Gazetede yayımlanacaktır. Maddeyle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bu miktarın belirlenmesinde takdir yetkisi tanınmaktadır. Bu çerçevede sorumluluk miktarı, günün ekonomik koşullarına göre belirlenecektir.

Madde 10. - Tasarıyla, 3167 sayılı Kanunun 7, 8 ve 9 uncu maddelerinde yapılan değişiklik nedeniyle, 11 inci madde bu değişikliklere uygun hale getirilmekte; ayrıca yeterli karşılığı olmayan çek keşide edenler ve daha sonra bu çekleri ödeyenler hakkında gerekli bilgilerin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca belirlenecek esas ve usuller çerçevesinde, muhatap bankalardan toplanıp, diğer bankalara duyurularak, bankaların, müşterilerinin risk durumları hakkında aydınlatılması, buna göre ticarî ilişkilerini düzenleyebilmelerine olanak tanınması amacıyla hüküm yeniden düzenlenmektedir.

Getirilen hükme göre, karşılıksız çıkan çeklerin, muhatap bankaya hamil adına yatırılması dışında herhangi bir şekilde çek hamiline ödenmesi durumunda da, hesap sahipleri bu durumu hesabın bulunduğu şubeye belgeleriyle birlikte bildirebilecek ve bankalardan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına gönderilecek bu bilgiler de diğer bankalara duyurulacaktır.

Öte yandan, çek hesabı açtırmaktan yasaklamaya ilişkin mahkeme kararlarının, ilgisi nedeniyle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından sadece bankalara duyurulması esasına bu maddeyle işlerlik kazandırılmaktadır.

Madde 11. - Maddenin birinci fıkrasında 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan para cezası, günün ekonomik koşullarına uygun hale getirilmektedir. Bu düzenleme yapılırken, 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 13 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki suçun niteliğinde herhangi bir değişiklik yapılmamakta, sadece “çek karnesi” ibaresi Tasarının diğer maddeleriyle paralelliğin ve terim birliğinin sağlanması bakımından “çek defteri” şeklinde değiştirilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, mahkemenin yasaklama kararına aykırı olarak hesap açtıranlar ile bu hesapları açan bankalar için cezaî yaptırım öngörülmektedir. Fıkra bankalar için tüzel kişi olmaları nedeniyle para cezası, hesap açtıranlar yönünden ise hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi uygun görülmüştür.

Öte yandan, 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 16 ncı maddesi ile karşılıksız çek keşide edenler hakkında, hürriyeti bağlayıcı cezanın yanı sıra, bankalarda çek hesabı açmasının ve çek keşide etmesinin yasaklanmasına karar verilmektedir. Bu yasağa rağmen çek keşide edilmesi halinde, fail hakkında 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası halen uygulanmaktadır. Ancak, bu madde uyarınca açılan davaların, dava konusu çeklerin yasaklama kararından önce düzenlendiği yolundaki savunma karşısında beraatla sonuçlandığı, mahkemelerin gereksiz yere meşgul edildiği ve amaçlanan sonuçların alınmadığı dikkate alınarak, 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası kaldırılmaktadır.

Madde 12. - 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 14 üncü maddesinde atıf yapılan 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 323 üncü maddesinde yer alan fiil ile bu maddeyle yasaklanan fiil arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Ayrıca 323 üncü madde uyarınca ceza verilebilmesi için maddede öngörülen tüm unsurların aranıp aranmaması ve mahkemelerden verilen hükümleri denetleyecek birimlerin belirlenmesi konularında uygulamada tereddütlere neden olmaktadır. Bu nedenle, 323 üncü maddeye yollama yapılmasından vazgeçilerek yasağa aykırılığın cezası bu Kanunda belirlenmektedir. Yeni düzenlemede hapis cezası aynı miktarda tutulmakta, para cezası günün ekonomik koşullarına uygun hale getirilmektedir.

Madde 13. - Tasarıyla, 3167 sayılı Kanunun 7, 8, 9 ve 13 üncü maddelerinde değişiklik yapılmış olması nedeniyle, bankalara uygulanacak cezalara ilişkin 15 inci madde yeniden düzenlenmektedir. Bu yapılırken, maddede öngörülen para cezaları günün ekonomik koşullarına uygun hale getirilmekte ve yargılamada bankayı şube müdürlerinin temsil edeceği hükme bağlanmaktadır.

Madde 14. - 3167 sayılı Kanunun yürürlükteki 16 ncı maddesinde, keşide edilen çekin karşılıksız çıkması hali objektif sorumluluk olarak düzenlenmiş ve bu suç için hapis cezası öngörülmüştür. Çağdaş ceza hukukunda, ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve çeşitlenmesi sonucu bu ilişkilerden doğan ve netice itibarıyla cezaî müeyyideyi gerektiren eylemlere hürriyeti bağlayıcı cezanın başvurulacak en son çare olarak öngörülmesi, “ekonomik suça ekonomik ceza” ilkesinin doğmasına yol açmıştır. Bu nedenle, maddede yeniden yapılan düzenlemeyle, keşide edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde, bu suçu ilk defa işleyenler için çek bedeli tutarı kadar olmak üzere nispi para cezası verilmesi, ancak çeki olan güvenin zaafa uğratılmaması ve cezada etkinliğin artırılması bakımından, bu suçtan mükerrirler hakkında hapis cezası verilmesi hükme bağlanmaktadır. Bu düzenleme yapılırken fiilin sahtecilik veya dolandırıcılık gibi suçlarla ilgili boyutu saklı tutulmuştur. Bu suçu ilk defa işleyenlere verilecek para cezası seksenmilyar liradan fazla olamayacaktır ve bu miktar Türk Ceza Kanununun ek 2 nci maddesi uyarınca her yıl artırılabilecektir.

Yapılan değişiklikle ayrıca, çek keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcilerinin cezalandırılmaları da hükme bağlanmaktadır.

Türk Ceza Kanununun iştirak hükümleri gereğince, koşulların varlığı halinde çek keşide etmek yetkisi veren çek hesabı sahipleri ile çekin keşide edilmesi talimatını verenler de cezalandırılacaklardır. Örneğin, bir ticaret şirketindeki müdürlerin bu yerde çalışan personele talimat vermek suretiyle karşılıksız çek keşide ettirmeleri halinde bu kişilerin de cezalandırılmaları gerekecektir.

Ayrıca, yine bu madde hükmü uyarınca çift imza ile çek keşide etme yetkisinin verildiği hallerde, yetki verilenlerden sadece birisinin imzası ile çekin keşide edilmesi halinde bu kişi de yetkili temsilci sayılacaktır.

Maddeyle getirilen diğer bir yenilik ise özel hukuk tüzelkişilerine de ceza sorumluluğu getirilmesidir. Buna göre, bu suçun organ veya temsilcisi tarafından yararına işlenmesi durumunda, karşılıksız çeki keşide eden gerçek kişi hakkında verilen para cezası özel hukuk tüzelkişisi hakkında da ayrıca hükmolunacaktır.

Öte yandan, çek keşide etme yasağına aykırılık nedeniyle açılan davalarda, sanıkların dava konusu çeki yasaklama tarihinden önce keşide ettiklerini savunmaları nedeniyle davalar beraatla sonuçlandığından; 16 ncı maddenin düzenlenmesinde “çek keşide etmesinin yasaklanması” maddeye alınmamış, sadece “çek hesabı açtırmalarının yasaklanması” ile yetinilmiştir.

Tasarıyla 3167 sayılı Kanuna eklenen 16b maddesinde ifade edilen nedenlerle, karşılıksız çek keşide edilmesi suçundan açılacak kamu davalarında, şikâyetçinin şikâyet anından itibaren müdahil sıfatını kazanması ve müdahilin bizzat veya vekili aracılığıyla davayı takip etmesi hükmü getirildiğinden, yürürlükteki maddenin gereksiz hale gelen ikinci fıkrası hükmü madde metninden çıkarılmaktadır.

Ayrıca uygulamadaki tereddütleri gidermek, uygulama kolaylığı sağlamak, yargılamada gecikmeleri önlemek amacıyla ve öngörülen yaptırımın ilke olarak nispi para cezası olması nedeniyle, maddede karşılıksız çıkan her çek yaprağının ayrı bir suç oluşturacağı hükmüne yer verilmektedir.

Madde 15. - 3167 sayılı Kanunda özel bir hüküm bulunmadığı için karşılıksız kalan çekte 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun uyarınca, gecikme faizi olarak yasal faiz uygulanmaktadır. Ancak, Türk Ticaret Kanununun 3

üncü maddesine göre çek keşidesi ticarî bir iş olduğu için gecikme faizinin de Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanması gerekmektedir. Bu doğrultuda 3167 sayılı Kanuna eklenen 16a maddesinde çekte uygulanacak gecikme faizinin niteliği belirtilmektedir.

Madde 16. - 3167 sayılı Kanun uyarınca açılan kamu davalarında keşideci ile anlaşılan hamilin davayı takip etmemesi, bu nedenle delillerin toplanmasında ortaya çıkan güçlük, bundan daha fazla olmak üzere açık kimlik ve adresleri tespit edilemeyen veya yargılamadan kaçan sanıkların savunmalarının alınamaması, davaların aşırı miktarda artmasına, mahkemelerde birikme, tıkanma ve yakınmalara neden olmaktadır.

Bu oluşum Devlet açısından da zararlara neden olmaktadır. Davanın son aşamasına kadar bekleyen keşideci, hüküm kesinleşmeden kısa bir süre önce ödemede bulunarak davanın düşmesini sağlamakta; bunun sonucunda tüm yargılama giderleri Devletin üzerinde kalmaktadır.

Bu sakıncaların önlenmesi için karşılıksız çek keşide edilmesi suçu nedeniyle yapılacak soruşturma ve kovuşturmalarda şikâyetçinin, şikâyet anından itibaren müdahil sıfatını kazanacağı hükme bağlanmaktadır. Maddeyle, müdahilin veya vekilinin haklı mazereti olmaksızın üst üste iki duruşmaya gelmemesi durumunda, şikâyetten vazgeçmiş sayılarak davanın düşürüleceği ve bu halde şikâyetçinin yargılama giderlerinden sorumlu olacağı hükme bağlanmaktadır. Maddede, bu suçlar bakımından yetkili ve görevli mahkeme de gösterilmektedir.

Şikâyet hakkının başlangıç tarihi konusunda ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek amacıyla, şikâyet hakkının başlama tarihi maddede açıkça gösterilmektedir. Bu düzenlemeye göre, karşılığı bulunmayan veya kısmen karşılığı olan çekin ibrazında ihtiyatî tedbir kararı veya ödeme yasağı nedeniyle işlem yapılmaması halinde bu sürenin ihtiyatî tedbir kararının veya yasağın kalktığı tarihten başlayacağı hükme bağlanmaktadır.

Madde 17. - Dava açılmasını engelleyen, davayı düşüren ve cezayı ortadan kaldıran nedenler hükme bağlanmaktadır. Çek hamillerini korumak amacıyla, ödemenin gecikmesi halinde tazminatın belirli oranlarda artması öngörülmektedir. Böylece, keşidecinin ödemeyi geciktirme yoluyla haksız kazanç ve yarar beklemesi yerine, bir an önce ödemede bulunma yolunda çaba göstermesi amaçlanmaktadır.

Geçici Madde 1. - Maddenin birinci fıkrasında, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce keşide edilip de karşılıksız çıkan çekler hakkında açılmış olan davalarda şikâyetçinin davayı takip etmemesi halinde yapılacak işlem gösterilmektedir.

Tasarıyla 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde yapılan değişiklikte karşılıksız çek keşide etmek suçu için çek bedeli kadar ağır para cezası, bu suçtan mükerrirler hakkında hapis cezası verilmesi hükme bağlanmaktadır. Yapılan bu değişiklik nedeniyle meydana gelen geçiş döneminde uygulanması bakımından, maddenin ikinci fıkrasında, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce işlenen karşılıksız çek keşide etmek suçundan mükerrirler hakkında hapis cezasının uygulanmaması öngörülmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi kapsamına giren suç nedeniyle hüküm giymiş veya tutuklanmış olanlar hakkında Türk Ceza Kanununun 2 nci maddesi doğrultusunda yapılacak işlemler hükme bağlanmaktadır.

Geçici Madde 2. - Bu Kanunla 3167 sayılı Kanuna eklenen 16c maddesinde, karşılıksız çeklerden dolayı ödenmesi gereken tazminat oranları yeniden düzenlenerek artırılmış olduğundan, bu madde ile düzeltme hakkını kullanma olanağını kaybetmiş olanlara geçici bir süre için fırsat verilmektedir. Getirilen bu düzenlemeden faydalananlar hakkındaki yasaklama kararları da ortadan kalkacaktır.

Geçici Madde 3. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 3167 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmüne aykırı fiilden dolayı yapılmakta olan hazırlık soruşturması ve görülmekte olan kamu davaları hakkında yapılacak uygulamaya ilişkin düzenleme yer almaktadır. Maddede belirtilen yasaklılıklar, bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle bankalar tarafından kendiliğinden kaldırılacaktır.

Geçici Madde 4. - Sonradan ödenen karşılıksız çeklere ilişkin bilgilerin bankalara duyurulmasını sağlamak üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıyla yapılacak teknik hazırlıklar zaman alabileceğinden, bu konuda geçici hüküm getirilmektedir.

Geçici Madde 5. - Tasarıyla 3167 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler nedeniyle, bankaların yeni çek defteri basmaları ve eski çek defterlerini imha etmeleri, ayrıca her çek yaprağından sorumlulukları konusunda ortaya çıkabilecek kuşku giderilemek amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıyla konunun bir tebliğle düzenlenmesi ve bankaların 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine göre sorumluluklarının belirli bir süre devam etmesi öngörülmektedir.

Madde 18. - Yürürlük maddesidir.

Madde 19. - Yürütme maddesidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

Esas No. : 1/433

Karar No. : 16

20.2.2003

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Komisyonumuzun 30.1.2003 tarihli 9 uncu birleşiminde Adalet Bakanı Sayın Cemil Çiçek ile Adalet Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanlığı, Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı temsilcilerinin ve Yargıtay 10. Ceza Dairesi Başkanının da katılmalarıyla görüşülen ve geneli üzerindeki görüşmeleri tamamlanarak maddelerine geçilmesi kabul edilen ancak, maddelerin ayrıntılı bir biçimde incelenerek düzenlenmesi amacıyla üç kişilik bir alt komisyona havale edilen “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı”, alt komisyonca etraflı bir şekilde incelenerek yapılan çalışmalar sonucunda Komisyonumuza sunulan rapor ve metin dikkate alınarak Komisyonumuzun 20.2.2003 tarihli 11 inci birleşiminde Adalet Bakanı Sayın Cemil Çiçek ile Bakanlık temsilcilerinin katılmalarıyla incelenip görüşülmüş, maddeler üzerinde yapılan kabul, ilave ve değişiklikler sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 2 nci maddesiyle değiştirilen 3167 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin son fıkrasının sonuna karşılıksız çıkan çeklerde çek hamillerinin alacaklarına bir an önce ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde hamilin talebi üzerine keşidecinin bankaca bilinen adreslerinin kendisine verileceğine ilişkin bir cümle ilave edilmiştir.

Tasarının çerçeve 3 üncü maddesiyle değiştirilen 3167 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki “karşılık istenmek” ibaresi daha açık bir şekilde ifade etmek amacıyla “karşılığı sorulmak” şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarının 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Mevcut Kanunun 6 ncı maddesi uyarınca bankalararası takas odalarında, bankaların karşılıklı olarak birbirlerine ibraz ettikleri çekler için muhatap banka tarafından provizyon alınması sırasında kısmen karşılığı olduğunun tespit edilmesi halinde bile, bu hususun önce çeki takasa getiren bankaya bildirilmesi ve daha sonra hamilin haberdar edilmesinin uzun süre alacak olması, özellikle elektronik ortamda işlem yapılan bankalararası takas odalarında sistemin işleyişinin mutabakat esasına dayanması nedenleriyle, muhatap bankaya doğrudan ibraz edilen çeklerde olduğu gibi, herhangi bir ödeme yapılması mümkün olmamaktadır. Ancak, çek hamilleri takasta karşılıksız kalması nedeniyle tahsil edemedikleri çekleri için daha sonra muhatap bankaya başvurmak suretiyle 10 uncu maddede belirtilen sorumluluk miktarı dahil çekin kısmî karşılığını tahsil etme olanağına sahiptir. Bu husus dikkate alınarak ileride hukuki bir ihtilaf doğmaması açısından ve mevcut uygulama esas alınarak Tasarının çerçeve 5 inci maddesiyle 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine eklenen fıkradan sonra; ibrazında kısmen karşılığı bulunduğu belirlenen çek tutarının, muhatap bankaca hamile ödenebilmesi amacıyla hesapta bulunan kısmî karşılık tutarının hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edileceğine ilişkin yeni bir fıkra eklenmiş ve çerçeve maddede bu doğrultuda değişiklik yapılmıştır.

Tasarının 6 ve 7 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 8 inci maddesiyle değiştirilen 3167 sayılı Kanunun 9 uncu maddesindeki “düzeltme hakkının kullanılamaz hale geldiği tarihten” ibaresi Merkez Bankası ile diğer bankaların karşılıksız çıkan çeklerden bir an önce haberdar edilmeleri ve sistemin daha iyi çalışması amacıyla “ibraz tarihinden” olarak değiştirilmiştir.

Tasarının çerçeve 9 uncu maddesiyle değiştirilen 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının başında yer alan “üzerinde yazılı keşide gününe göre” ibaresi gereksiz bulunarak metinden çıkarılmış, bankaların sorumlu olduğu “yüzellimilyon” lira az bulunarak “üçyüz milyon” liraya çıkarılmış ve bu miktarın her çek yaprağı için olduğu hususuna açıklık getirilmiştir.

Tasarının 10 uncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 11 inci maddesiyle değiştirilen 3167 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üçyüzellimilyon liradan üç milyar liraya kadar” olan para cezası az bulunarak “birmilyar liradan beş milyar liraya kadar” şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarının 12 ve 13 üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 14 üncü maddesiyle değiştirilen 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının başında yer alan “Keşide gününe göre ibraz süresi içinde” ibaresi açıklık getirmek üzere “Üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya ibraz süresi içinde” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkranın sonuna yetkili temsilcisi tarafından yararına çek keşide edilen hesap sahibi gerçek kişi hakkında da bu fıkra hükümlerinin uygulanacağına ilişkin bir cümle ilave edilmiştir.

Tasarının 15 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının çerçeve 16 ncı maddesiyle 3167 sayılı Kanuna eklenen 16b maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde müşteki ve mağdurların davalarını daha kolay ve çabuk takip etmelerini sağlamak amacıyla değişiklik yapılmış, dörd ve beşinci fıkraları metinden çıkarılmış, bu iki fıkra yerine yargılamada sürat sağlamak amacıyla bu suçlardan dolayı yapılan yargılamada Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 225 inci maddesinin uygulanabileceğine ilişkin bir fıkra düzenlenmiştir.

Tasarının 17, Geçici 1, Geçici 2, Geçici 3, Geçici 4 ve Geçici 5 inci maddeleri ile yürürlüğe ilişkin 18 ve yürütmeye ilişkin 19 uncu maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Çağdaş ceza hukukunda ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve çeşitlenmesi sonucu bu ilişkilerden doğan ve netice itibarıyla cezaî müeyyideyi gerektiren eylemlere hürriyeti bağlayıcı cezanın başvurulacak en son çare olarak öngörülmesi nedeniyle doğan, ekonomik suça ekonomik ceza ilkesi uyarınca karşılıksız çek keşide etmek suçunu ilk defa işleyenlere hürriyeti bağlayıcı ceza yerine çek bedeli tutarı kadar ağır para cezası verilmesi, ancak çekte olan güvenin zaafa uğratılmaması ve cezada etkinliğin artırılması bakımından, bu suçtan mükerrirler hakkında hapis cezası verilmesi, bankaların çek defteri verirken gerekli araştırma ve değerlendirmeyi yapması zorunluluğunun yanında, maddî anlamda sorumluluklarının artırılması suretiyle çek hesabının açılması ve çek defterinin verilmesinde daha çok özen göstermeleri ayrıca, 3167 sayılı Kanunla ilgili olarak açılan ceza davası sayısı nedeniyle gerek yerel mahkemelerin gerek Yargıtayın iş yoğunluğu ve kamuoyunun beklentileri dikkate alınarak hazırlanan Tasarının, biran önce kanunlaşmasını uygun gören Komisyonumuz, İçtüzüğü'nün 52 nci maddesi gereğince Genel Kurulda öncelikle görüşülmesinin önerilmesine karar vermiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Köksal Toptan	Halil Özyolcu	<i>Ramazan Can</i>
Zonguldak	Ağrı	Kırıkkale
(Toplantıya katılmadı)	(Toplantıya katılmadı)	
Kâtip	Üye	Üye
<i>Hasan Kara</i>	<i>Mehmet Ziya Yergök</i>	<i>Feridun Fikret Baloğlu</i>
Kilis	Adana	Antalya
	(14. md. ile karşı oyum var.	
	Karşı oy ektedir)	
Üye	Üye	Üye
<i>Orhan Yıldız</i>	<i>Semiha Öyüş</i>	<i>Feridun Ayzazoğlu</i>
Artvin	Aydın	Çorum
Üye	Üye	Üye
Muzaffer Külcü	<i>Mahmut Durdu</i>	<i>Esat Canan</i>
Çorum	Gaziantep	Hakkâri
(Toplantıya katılmadı)		
Üye	Üye	Üye
Sadullah Ergin	<i>Recep Özel</i>	<i>Ahmet Gürüz Ketenci</i>
Hatay	Isparta	İstanbul
(Toplantıya katılmadı)		
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Yılmazcan</i>	<i>Hakkı Köylü</i>	<i>Harun Tüfekçi</i>
Kahramanmaraş	Kastamonu	Konya
Üye	Üye	Üye
<i>Muharrem Kılıç</i>	<i>Orhan Eraslan</i>	<i>Ömer Kulaksız</i>
Malatya	Niğde	Sivas
	(9. ve 14. maddeye muhalifim	
	gereğesi eklidir)	
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Nuri Saygun</i>	Zeyid Aslan	<i>Bekir Bozdağ</i>
Tekirdağ	Tokat	Yozgat

	(14. md. kısmen muhalifim.	(Toplantıya katılmadı)	
	Karşı oyum ve muhalefet		
	açıklamam ektedir)		

KARŞI OY YAZISI

Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının 3167 sayılı yasanın 10 uncu maddesini değiştiren çerçeve 9 uncu maddesine ve 3167 sayılı yasanın 16 ncı maddesini değiştiren çerçeve 14 üncü maddesine aşağıdaki gerekçelerle muhalefet şerhimi sunuyorum.

Tasarının çerçeve 9 uncu maddesi bankaların sorumluluğunu düzenlemektedir. Bu maddenin düzenlenmesinde göz önüne alınması gereken husus çekin niteliği, işlevi, çekten beklenen yarar ve çekte var olan keşideci, lehtar ve muhatabın menfaatlerinin ve sorumluluklarının uzlaştırılması hususudur.

Bilindiği gibi çek bir ödeme vasıtası olması yanında bir anlamıyla yasayla koruma altına alınmış bu yönüyle de diğer kambiyo senetlerine göre de güçlendirilmiş bir ekonomik enstrümandır. Bir anlamda ekonomiye konulmuş bir paradır. Çekin ekonomiden ya da ticari hayattan çekilip alınması halinde ekonominin daha da küçüleceği tabiidir.

Diğer kambiyo senetlerine göre cezai müeyyideye bağlanması nedeniyle güçlendirilmiş, dolayısıyla tedavülü daha hızlı hale gelen çekin ekonomide tutulmasında yarar vardır.

Bu nedenle çekin taraflarından biri olan muhatap bankanın sorumluluğunu yüksek tutmak bu faydayı temin etmekten uzaktır. Çekin karşılıksız çıkması halinde en büyük kusur sahibi kuşkusuz ki çeki keşide edendir. Bankaların sorumluluğunu her çek yaprağı başına 300 milyon TL'ye yükseltilmiş olmakla karşılıksız çek keşidecisinin kötü niyetini bankaya yüklemiş olmaktadır. Yani sorumluluk adil olarak dağıtılmamaktadır. Uygulamada bu düzenleme sıkıntı yaratacaktır.

Şöyle ki bu düzenleme sonucunda iki durum ortaya çıkabilecektir. Birincisi ya, sorumluluğu çok ağır bulan bankalar mudilerine çek vermeyeceklerdir. Ki o zaman çekten beklenen yararın doğması olanaksız hale gelecektir. Ekonomiye koymuş olduğumuz böyle bir enstrümandan yoksun hale geleceksiniz, veyahut da karşılıksız çıkan on binlerce çekten sorumlu buldukları miktarı ödeyen bankalar sarsıntı geçireceklerdir. Türk Bankacılık sisteminin bunu taşıma olanağı yoktur.

Anlatılan gerekçelerle bankaların sorumlu olduğu miktar olarak 300 milyonu yüksek buluyorum. Hükümet tasarısındaki gibi sorumluluğun 150 milyon TL. olması gerekir. Eğer bankaların daha dikkatli çek hesabı açması amaçlanıyorsa her çek yaprağı başına da 150 milyon TL.'nin yeterli olacağı kanısındayım.

Kanun tasarının çerçeve 14 üncü maddesi ile 3167 sayılı yasanın 16 ncı maddesinde yapılan değişiklikte 1. fıkranın son cümlesinin "Bu suçtan mükerrirlere 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası verilir." Kısmının "bu suç 1. defa işlendiğinde yukarıdaki para cezası verilir, 1 defadan fazla karşılıksız çek keşidesi halinde 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası verilir" şeklinde düzenlenmesinin daha doğru olduğu kanısındayım.

Zira, bu suçtan mükerrirlere demekle 3167 sayılı yasadaki hapis cezası fiilen çıkarılmış olmaktadır. Çünkü tekerrürün var sayılabilmesi için T.C.K. 81 inci maddesine göre bu suçtan bir kişinin hüküm giymesi cezanın infaz edilmesi ve adli sicile geçmesi ve 5 yıl içinde bu suçu tekrar işlemesi gerekmektedir. Bu durum uygulamada fiilen olanaksızdır. Şöyle ki aynı anda onlarca karşılıksız çeki keşide eden kişi daha önceden böyle bir suçtan mahkûmiyeti bulunmadığı için mükerrir sayılamayacaktır. Zaten yasa tasarısının çerçeve 8 inci maddesi karşılıksız çek keşide edenin bir daha çek keşide etme hakkını elinden almış olmakla 5 yıl içerisinde yeniden çek keşide edemeyeceğinden fiilen hapis cezası kaldırılmış olmaktadır. Oysa ülkemizin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle 3167 sayılı yasadaki hapis cezasının korunmasına ihtiyaç vardır. Çünkü hukukun amacı güçsüzü ve mağduru korumaktır. Burada mağdur olan karşılıksız çek hamilidir. Karşılıksız çek keşidecisi değildir. Ekonomik dalgalanmalar nedeniyle çek keşidecisinin bir defaya mahsus çekini ödemekte acze düşeceğini var saksak bile, eğer keşideci iyi niyetli ise daha fazla karşılıksız çek keşide etmeme durumundadır. Çeki karşılıksız çıktıktan sonra dahi veya karşılıksız çıkacağını bile bile yeni çekler keşide etmesi halinde keşidecinin iyi niyetli olduğundan bahsedebilme olanağı yoktur.

Uygulamada bu düzenleme on binlerce üreticinin eline verilmiş karşılıksız çekler sonucu ürünlerinin dolandırılmasına seyirci kalma sonucunu doğuracaktır. Bu nokta da hukuku korunması gereken yasa nedeniyle çeki güvenerek elindeki malını ürününü veren çek hamilidir. Yoksa ödemeyeceğini bile bile çeki bir sebepsiz zenginleşme vasıtası sayan ve birden çok karşılıksız çek keşide eden keşideci değildir.

Bu nedenle tasarının çerçeve 9 uncu ve 14 üncü maddelerine muhalif olduğumu arz ederim.

Orhan Eraslan

Niğde Milletvekili

KARŞI OY YAZISI

"Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı"nda çek keşide edenlere bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verileceğini düzenleyen 14 üncü maddesine aşağıda belirteceğimiz gerekçelerle karşıyız. Şöyle ki:

Tasarının 14 üncü maddesiyle 3167 sayılı Kanunun 16 maddesi değiştirilmiştir. Buna göre "Üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya ibraz süresi içinde 4 üncü madde uyarınca ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri, kanunların ayrıca suç saydığı haller saklı kalmak üzere çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ancak verilecek para cezası seksen milyar

liradan fazla olamaz. Bu miktar 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun ek 2 nci maddesine göre her yıl artırılır. Bu suçtan mükerrirlere, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir” denmektedir. Bu düzenlemenin doğru olmadığı görüşündeyiz. Zira;

Güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık gibi ayrıca ceza kanunlarında cezalandırılan bir suçta neden olmadıkça sırf hukukî ilişkilerden doğan çek borçlarını ödeyemeyenlere hapis cezası verilmesi uygulaması, başta Avrupa Birliği Mevzuatı olmak üzere dünya mevzuatında bulunmamaktadır. Çek bedelleri de dahil olmak üzere para ve mal borçlarının ödenmemesi nedeniyle, hapis cezası verilemeyeceği Türkiye'nin de taraf olduğu birçok milletlerarası anlaşmalarda yer almaktadır. Örneğin Türkiye'nin de imzaladığı 1948 tarihli “İnsan Hak ve Ödevlerine İlişkin Amerikan Bildirisinin” XXV. Maddesinin 2 nci bendi: “Salt medenî nitelikli yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden dolayı kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz” şeklindedir. Keza 1967 tarihli “Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Milletlerarası Antlaşmanın” 11 inci maddesi de “Hiç kimse sadece akdi bir borcu yerine getirmediği için hapsedilemez” şeklindedir. Yine “İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme ile Bu Sözleşmeye Ek Birinci Protokolde Tanınmış Bulunan Haklardan ve Özgürlüklerden Başka Haklar ve Özgürlükler Tanıyan 16.9.1963 tarihli Dört No'lu Protokolün” 1 inci maddesi de: “Hiç kimse yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirmemiş olmasından dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılamaz” şeklindedir. Milletlerarası bu antlaşmalarla AB yasalarına uyum maksadıyla 3.10.2001 tarihinde Anayasanın 38 inci maddesine eklenen hükümde “Hiç kimse yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz” şeklindedir. Her ne kadar Anayasa Mahkemesinin çekte hapis cezasını onayladığı basında açıklanmış ise de gerekçeli karar henüz Resmî Gazetede yayımlanmamıştır.

Tüm Avrupa Ülkelerinde borç için hapis yaptırımı yıllar önce kaldırılmış olmasına rağmen imzacısı bulunduğumuz ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelere ve Anayasamızın emredici hükmüne rağmen ticarî hayatın ve iş hayatının zarar göreceği gerekçesiyle çekte hapis cezası verilmesini kabul edilebilir bulmuyoruz. Bütün dünyada, gelişmiş ülkelerde de, gelişmekte olan ülkelerde de hatta az gelişmiş ülkelerin hiç birinde de çekte hapis cezası bulunmazken Türkiye'de ticarî hayatın hapis tehdidiyle ayakta kalacağını ve istikrara kavuşacağını savunmanın doğru ve haklı bir mantığı olamaz.

Diğer taraftan aynı maddenin son paragrafında “kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan her çek yapırağı ayrı bir suç oluşturur” denilmektedir. Buna da katılmıyoruz Şöyle ki:

Ticarî hayatta çek, vadeli bir ödeme vasıtası haline gelmiştir.Yıllardır uygulama bu yoldadır. Bir ticarî ilişki içinde keşideci birkaç çek yapırağını aynı borç için ve vadelendirerek keşide etmektedir. Madde metninde de belirtildiği gibi her çek yapırağı için ayrı bir suçun oluştuğu kabul edilir ise bir tek ticarî işlem sonucu keşideci birden çok suç işlemiş olacak ve birden çok tecziye edilecektir.Bu durum ise hukuk ve ceza mantığı ve uygulamaları ile çelişmektedir.

3167 sayılı Yasanın düzenlenmesinden önceki uygulamaya bakıldığında, aynı ticarî ilişki için aynı anda düzenlenen muhtelif çek yapırağlarının karşılıksız çıkması halinde keşideci bir tek kez suçlu bulunmakta idi. Bu uygulamanın günümüz ekonomik koşullarında ve de özellikle çekin uygulaması dikkate alındığında halen geçerliliğini korumakta olduğunu görmekteyiz.

Bu nedenle de maddenin son bendinin kaldırılmasının doğru olacağını iddia etmekteyiz.Bu madde yerine yukarıda bahsettiğimiz sistemi benimseyen bir ifadenin yer alması en uygun olanı olacaktır. Ancak böyle bir uygulamanın metne dahil edilmesinin istenmemesi halinde ise sadece son bendin metinden çıkartılması dahi yeterli olabilecektir.

Yukarıda belirtilen gerekçeler ile Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanunda DeğişiklikYapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının 14 üncü maddesine karşıyız.

Gereğini bilgilerinize arz ederiz.

20.2.2003

	<i>M. Ziya Yergök</i>	<i>M. Nuri Saygun</i>
	Adana	Tekirdağ

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

ÇEKLE ÖDEMELERİN DÜZENLENMESİ VE ÇEK HAMİLLERİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN TASARISI

MADDE 1. - 19.3.1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun 2 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sorumluluk :

Madde 2. - Bankalar, çek hesabı açmak amacıyla bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyen yasağın ve engel durumu bulunup bulunmadığını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca 9 uncu maddeye göre bankalara yapılan duyurular çerçevesinde her birinin kendi nezdinde oluşturduğu kayıtlardan araştırırlar; ayrıca bu kişinin ekonomik ve sosyal durumu gibi hususların belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler.”

MADDE 2. - 3167 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Çek defterleri :

Madde 3. - Çek defterleri bankalarca bastırılır.

Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Türkiye Bankalar Birliğinin görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Resmî Gazetede yayımlanacak bir tebliğle düzenlenir. Çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılır; ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış olması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliğini etkilemez.

29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 692 nci maddesinde belirtilen unsurları taşımayan senetler bu Kanun kapsamında kabul edilmez; ancak aynı Kanunun 693 üncü maddesi hükmü saklıdır.

Bankalar, çek hesabı açtıranların açık kimlik ve adreslerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı örnekleri ile yerleşim yeri belgelerini, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını almak, bunların açık kimliklerini, adreslerini, vergi kimlik numaralarını ve çek hesabının kapatılma hallerini onbeş gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmek ve bunlara ilişkin belgeleri hesapların kapatılmalarını izleyen beşinci yılın sonuna kadar saklamak zorundadırlar.”

MADDE 3. - 3167 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 4. - Çek hesabı açılan bankaya muhatap banka denir.

Koşullarına uygun ve karşılığı var olan çek, muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak, çek hesabı açılmış olan şube dışında herhangi bir şubeye ibraz edilen çek, o şubece karşılık istenmek suretiyle ödenir.

Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde bankanın ödeme yükümlülüğü, 10 uncu maddede belirlenen sorumluluk miktarı saklı kalmak üzere, çek hesabında bulunan miktarla sınırlıdır. 10 uncu maddede belirlenen miktar dahil olmak üzere kısmî ödeme halinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi; Cumhuriyet Savcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi halinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.”

MADDE 4. - 3167 sayılı Kanunun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 5. - Çekin ibrazında karşılığının tamamen ödenmemesi veya çek hamili tarafından kısmî ödemenin kabul edilmemesi halinde, ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır ve çek, üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır.”

MADDE 5. - 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.”

MADDE 6. - 3167 sayılı Kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 7. - Yeterli karşılığı bulunmadığı için çeki kısmen veya tamamen ödemeyen muhatap banka, hesap sahibine, kendisine ait bütün çek defterlerini aldığı bankalara geri vermesini, 8 inci maddede öngörülen sürenin bitiminden itibaren on gün içinde iadeli taahhütlü mektupla bildirir.”

MADDE 7. - 3167 sayılı Kanunun 8 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 8. - Çekte yazılı keşide gününe göre hesaplanacak ibraz süresinin bitim tarihinden itibaren en geç on gün içinde çekin karşılıksız kalan kısmını yüzde on tazminatı ve ibraz tarihinden ödeme gününe kadar geçen süre için 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte ödemek suretiyle düzeltme hakkını kullanan, çek keşide etmek hakkını yeniden kazanır.”

MADDE 8. - 3167 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 9. - Muhatap banka, yeterli karşılığı olmadığı için çekin ödenmediğini ve hesap sahibi hakkında gereken bilgileri, düzeltme hakkının kullanılamaz hale geldiği tarihten itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirir. Bu bildirimden sonra çek tutarı ile 16c maddesinde öngörülen tazminat ve gecikme faizinin muhatap bankaya ödenmesi de, ödeme tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bu bildirimleri en geç onbeş gün içinde bankalara duyurur.”

MADDE 9. - 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bankanın sorumlu olduğu miktar :

Madde 10. - Muhatap banka, üzerinde yazılı keşide gününe göre süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde yüzellimilyon liraya kadar kısmen karşılığının bulunması halinde ise bu miktarı yüzellimilyon liraya tamamlayacak biçimde ödeme yapmakla yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi hükmündedir.

Yukarıda belirtilen sorumluluk miktarı, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca yayımlanan toptan eşya fiyatları yıllık endeksindeki değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmî Gazetede yayımlanır.”

MADDE 10. - 3167 sayılı Kanunun 11 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının ilân edilecek hususlar :

Madde 11. - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 16 ncı madde gereğince çek hesabı açtırmaktan yasaklamaya ve 16c maddesinin dördüncü fıkrası gereğince yasaklama kararının ortadan kaldırılmasına dair mahkeme kararlarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesine ilişkin esas ve usulleri Adalet Bakanlığının; bankalara duyurulmasına ilişkin esas ve usulleri Türkiye Bankalar Birliğinin görüşünü alarak Resmî Gazetede yayımlanacak bir tebliğle düzenler.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, yeterli karşılığı olmadığı için ödenmeyen ve daha sonra ödenen karşılıksız çekler ile hesap sahibi hakkındaki bilgilerin bankalardan toplanma ve bankalara duyurulma esas ve usullerini Türkiye Bankalar Birliğinin görüşünü alarak belirler ve Resmî Gazetede yayımlar. Bankalar belirlenen esas ve usuller çerçevesinde bu bilgileri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına gönderirler.

MADDE 11. - 3167 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 13. - 7 nci madde gereğince banka tarafından yapılan ihtarı aldığı veya almış sayıldığı tarihten itibaren on gün içinde geçerli bir sebebe dayanmaksızın çek defterlerini geri vermeyenlere, ilgili bankanın ihbarı üzerine üçyüzellimilyon liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezası verilir. İlgili banka bu ihbarı yapmakla yükümlüdür.

16 ncı madde gereğince hükümlenen yasaklama süresi içinde çek hesabı açtıranlara bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. Hakkında yasaklama kararı verilmiş kişilere yasaklama süresi içinde çek hesabı açan bankalara üçyüzellimilyon liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezası verilir.”

MADDE 12. - 3167 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yetkili olmadığı halde çek defteri basanlar ve bastıranlar :

Madde 14. - Çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanlara ve bastıranlara iki yıldan beş yıla kadar hapis ve üçyüzellimilyon liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezası verilir.

MADDE 13. - 3167 sayılı Kanunun 15 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 15. - 3, 4, 5, 7, 9 ve 11 inci maddeler ile 13 üncü maddenin birinci fıkrasında yazılı yükümlülükleri yerine getirmeyen bankalar hakkında üçyüzellimilyon liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezasına hükümlenir. Yargılamada bankayı şube müdürü temsil eder.”

MADDE 14. - 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 16. - Keşide gününe göre ibraz süresi içinde 4 üncü madde uyarınca ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri, kanunların ayrıca suç saydığı haller saklı kalmak üzere, çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ancak verilecek para cezası seksenmilyar liradan fazla olamaz. Bu miktar, 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun ek 2 nci maddesine göre her yıl artırılır. Bu suçtan mükerrirlere, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

Bu suçun, organ veya temsilcisi tarafından yararına işlenmesi halinde özel hukuk tüzelkişisi hakkında da birinci fıkraya uyarınca para cezasına hükümlenir.

Mahkeme, ayrıca işlenen suçun niteliğine göre bir yıl ile beş yıl arasında belirleyeceği bir süre için hesap sahiplerinin ve yetkili temsilcilerinin çek hesabı açtırmalarının yasaklanmasına karar verir. Yasaklanma kararı bütün bankalara duyurulmak üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir.

Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan her çek yaprağı ayrı bir suç oluşturur.”

MADDE 15. - 3167 sayılı Kanuna 16 ncı maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 16a maddesi eklenmiştir.

“Karşılıksız çekte gecikme faizi :

MADDE 16a - Çekin karşılıksız kalan miktarı için gecikme faizi, ibraz tarihinden itibaren, 4.12.1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanır.”

MADDE 16. - 3167 sayılı Kanuna 16a maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 16b maddesi eklenmiştir.

“Soruşturma ve kovuşturma usulü, görevli ve yetkili mahkeme :

MADDE 16b - 16 ncı maddede öngörülen suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması, hamilin, çeki elinde bulundurmaları koşulu ile ödemede bulunan cırantanın veya kanunî veya akdî teminatı nedeniyle tam ödemede bulunan bankanın şikâyetine bağlıdır. Bu suçlara çekin ibraz edildiği yer asliye ceza mahkemesinde bakılır.

Çekin karşılığının bulunmaması nedeniyle şikâyet hakkı, 8 inci maddede belirtilen miktarın yatırılması için öngörülen sürenin dolduğu tarihte; ihtiyatî tedbir kararı veya ödeme yasağı nedeniyle süresi içinde ibrazında çek hakkında işlem yapılmaması halinde ise, ihtiyatî tedbir kararının veya ödeme yasağının kalktığı tarihte doğar.

Hüküm kesinleşmesinden sonra şikâyetten vazgeçildiğinde de, hükümün bütün cezaî sonuçları ile ortadan kalkar.

Bu Kanuna göre şikâyette bulunan kişiler, anından itibaren müdahil sıfatını kazanırlar.

Müdahil veya vekili üst üste iki duruşmaya gelmezse, şikâyetten vazgeçmiş sayılır. Müdahil veya vekilin haklı mazereti hâlinde bu hüküm uygulanmaz.

Şikâyetten vazgeçme nedeniyle davanın düşmesi hâlinde, müdahil, ödeme nedeniyle davanın düşmesi veya cezanın ortadan kaldırılması halinde sanık veya hükümlü, yargılama giderlerinden sorumlu olur.”

MADDE 17. - 3167 sayılı Kanuna 16b maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 16c maddesi eklenmiştir.

“Davanın açılmasına engel olan, davayı düşüren ve cezayı ortadan kaldıran nedenler :

MADDE 16c - Aşağıda belirtilen koşulların yerine getirilmesi halinde ceza davası açılmaz :

a) 8 inci maddeye göre düzeltme hakkının kullanılması,

b) 8 inci maddede belirtilen süre geçtikten sonra ve henüz dava açılmadan önce çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde oniki tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi.

Dava açıldıktan sonra hüküm verilinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde onbeş tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde ceza davası düşer.

Hüküm verildikten sonra hüküm kesinleşinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde onsekiz tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde ceza davası düşer.

Hüküm kesinleştikten sonra çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde yirmi tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde bütün cezaî sonuçları ile birlikte hüküm ortadan kalkar.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen ödemeler hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya yapılabilir.”

GEÇİCİ MADDE 1. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce karşılıksız çekler hakkında açılmış bulunan davalarda, bu tarihten sonra yapılacak ilk duruşmada hazır bulunmayan şikâyetçiye, ilk duruşmada hazır bulunması veya bir vekil ile kendini temsil ettirmesi, duruşmaya gelmediği veya vekil de göndermediği taktirde şikâyetten vazgeçmiş sayılacağı hususunda davetiye çıkarılır. Bu davetiye, şikâyetçinin, mahkemeye bildirdiği; mahkemede dinlenmemişse şikâyet dilekçesinde belirttiği adresine gönderilir. Davetiye tebliğine veya tebliğ edilmiş sayılmasına rağmen üst üste iki duruşmaya gelmeyen veya vekil de göndermeyen şikâyetçinin şikâyetinden vazgeçmiş sayılmasına karar verilir. Şikâyetçinin veya vekilinin haklı mazereti hâlinde bu hüküm uygulanmaz.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce işlenen karşılıksız çek keşide etme suçu hakkında, 3167 sayılı Kanunun bu Kanunla değiştirilen 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi uygulanmaz.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin kapsamına giren suç nedeniyle;

a) Hükümlü ve tutuklu bulunanların bu hallerinin derhal sona erdirilmesine ve tahliyelerine,

b) Bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren üç ay içinde bunların dosyalarının ele alınarak hükümlüler hakkındaki hapis cezalarının çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasına dönüştürülmesine, tutuklular hakkında talep edilmiş olan hapis cezaları yerine çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasına hükmedilmesine,

Mahkemesince karar verilir.

GEÇİCİ MADDE 2. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce karşılıksız çek keşide etmiş bir kimsenin, bu tarihten sonraki üç ay içinde çek tutarını veya karşılıksız kalan kısmını yüzde on tazminatı ve 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte muhatap bankaya veya herhangi bir şubesine ödemesi veya 3167 sayılı Kanunun 8 inci maddesine göre düzeltme hakkını kullanmak suretiyle hamilin zararını karşılamış olması halinde şikâyetten vazgeçme koşulu aranmaksızın,

a) Hazırlık soruşturmasında kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Açılmış davaların düşürülmesine,

c) Kesinleşmiş mahkûmiyet hükümlerinin bütün cezaî sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılmasına,

Karar verilir.

GEÇİCİ MADDE 3. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 3167 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmüne aykırı fiilden dolayı yapılmakta olan hazırlık soruşturmasında kovuşturmaya yer olmadığına; görülmekte olan kamu davalarının ortadan kaldırılmasına karar verilir.

Bu suçtan dolayı verilen mahkûmiyet hükümleri bütün kanunî sonuçları ile birlikte ortadan kalkar.

GEÇİCİ MADDE 4. - Bu Kanunun 10 uncu maddesi ile değiştirilen 3167 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde yer alan esas ve usuller belirleninceye kadar muhatap bankalarca yeterli karşılığı olmadığı için ödenmeyen çekler ile sonraki ödemelere ilişkin bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca da bu bilgilerin bankalara duyurulmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 5. - Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bu Kanunun yayımını izleyen bir ay içinde Resmî Gazetede yayımlanacak bir tebliğle belirlenecek esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar.

Bankalar, bu tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.

Bankaların, ikinci fıkrada yazılı sürenin sonuna kadar müşterilerine verdikleri çek defterlerinden ötürü 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi uyarınca sorumlulukları her çek yaprağı için altmış milyon liradır.

MADDE 18. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 19. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

	<i>Abdullah Gül</i>			
	Başbakan			
	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak.ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb.	

			Yrd.	
	<i>A. Şener</i>	<i>M. A. Şahin</i>	<i>E. Yalçınbayır</i>	
	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	
	<i>M. Aydın</i>	<i>B. Atalay</i>	<i>A. Babacan</i>	
	Devlet Bakanı V.	Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	
	<i>M. Aydın</i>	<i>C. Çiçek</i>	<i>V. Gönül</i>	
	İçişleri Bakanı V.	Dışişleri Bakanı V.	Maliye Bakanı	
	<i>C. Çiçek</i>	<i>V. Gönül</i>	<i>K. Unakıtan</i>	
	Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık ve İskân Bakanı	Sağlık Bakanı	
	<i>E. Mumcu</i>	<i>Z. Ergezen</i>	<i>R. Akdağ</i>	
	Ulaştırma Bakanı	Tarım ve Köyişleri Bakanı	Çalışma ve Sos. Güv. Bak.	
	<i>B. Yıldırım</i>	<i>S. Güçlü</i>	<i>M. Başesgioğlu</i>	
	Sanayi ve Ticaret Bakanı	En. ve Tab. Kay. Bakanı V.	Kültür Bakanı V.	
	<i>A. Coşkun</i>	<i>B. Yıldırım</i>	<i>E. Mumcu</i>	
	Turizm Bakanı V.	Orman Bakanı	Çevre Bakanı	
	<i>İ. Sütüoğlu</i>	<i>O. Pepe</i>	<i>İ. Sütüoğlu</i>	

ADALET KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

ÇEKLE ÖDEMELERİN DÜZENLENMESİ VE ÇEK HAMİLLERİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN TASARISI
MADDE 1. – Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. – 3167 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Çek defterleri :

Madde 3. – Çek defterleri bankalarca bastırılır.

Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Türkiye Bankalar Birliğinin görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca Resmî Gazetede yayımlanacak bir tebliğle düzenlenir. Çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılır; ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış olması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliğini etkilemez.

29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 692 nci maddesinde belirtilen unsurları taşımayan senetler bu Kanun kapsamında kabul edilmez; ancak aynı Kanunun 693 üncü maddesi hükmü saklıdır.

Bankalar, çek hesabı açtıranların açık kimlik ve adreslerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı örnekleri ile yerleşim yeri belgelerini tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını almak, bunların açık kimliklerini, adreslerini, vergi kimlik numaralarını ve çek hesabının kapatılma hallerini onbeş gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmek ve bunlara ilişkin belgeleri hesapların kapatılmalarını izleyen beşinci yılın sonuna kadar saklamak zorundadırlar. Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde hamilin talebi üzerine keşidecinin bankaca bilinen adresleri kendisine verilir.”

MADDE3. – 3167 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 4. – Çek hesabı açılan bankaya muhatap banka denir.

Koşullarına uygun ve karşılığı var olan çek, muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak, çek hesabı açılmış olan şube dışında herhangi bir şubeye ibraz edilen çek, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir.

Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde bankanın ödeme yükümlülüğü, 10 uncu maddede belirlenen sorumluluk miktarı saklı kalmak üzere, çek hesabında bulunan miktarla sınırlıdır. 10 uncu maddede belirlenen miktar dahil olmak üzere kısmî ödeme halinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi; Cumhuriyet savcılığına şikâyette bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi halinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.”

MADDE 4. – Tasarının 4 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE5. – 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.

Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 10 uncu maddede belirlenen sorumluluk miktarı dahil kısmî ödeme yapılmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığı belirlenmesi halinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmî karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir.”

MADDE6. – Tasarının 6 ncı maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE7. – Tasarının 7 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE8. – 3167 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 9. – Muhatap banka, yeterli karşılığı olmadığı için çekin ödenmediğini ve hesap sahibi hakkında gereken bilgileri, ibraz tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirir. Bu bildirimden sonra çek tutarı ile 16c maddesinde öngörülen tazminat ve gecikme faizinin muhatap bankaya ödenmesi de, ödeme tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bu bildirimleri en geç onbeş gün içinde bankalara duyurur.”

MADDE9. – 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bankanın sorumlu olduğu miktar :

Madde 10. – Muhatap banka, süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için üçyüzmilyon liraya kadar ve kısmen karşılığının bulunması halinde ise bu miktarı her çek yaprağı için üçyüzmilyon liraya tamamlayacak biçimde ödeme yapmakla yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi hükmündedir.

Yukarıda belirtilen sorumluluk miktarı, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca yayımlanan toptan eşya fiyatları yıllık endeksindeki değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmî Gazetede yayımlanır.”

MADDE10. – Tasarının 10 uncu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.